

Про надання роз'яснення щодо проведення перевірок

Важливим пріоритетом Національного агентства є методичне забезпечення діяльності уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції як первинної ланки антикорупційної інфраструктури.

У Типовому положенні про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженому наказом Національного агентства від 27.05.2021 №227/21 (далі – Типове положення), передбачено контролюючу роль уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції (далі – Уповноважений) вищого рівня щодо Уповноважених підвідомчих юридичних осіб.

Виконання цієї функції наразі набуває особливої актуальності у зв'язку із **наявністю значних корупційних ризиків у діяльності комунальних підприємств**, інших юридичних осіб, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад та знаходяться у сфері їх управління. Відсутність системної роботи з превенції корупції в таких юридичних особах є одним із чинників наявності корупційних ризиків в їх діяльності.

Водночас, згідно з вимогами ст. 61 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), юридичні особи зобов'язані забезпечувати розробку та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції у своїй діяльності. Зазначена норма також допускає наявність посадової особи, призначеної або визначеної з числа працівників, відповідальної за запобігання корупції у діяльності юридичної особи.

Якщо юридична особа відповідає критеріям ст. 62 Закону, то запровадження антикорупційної програми у визначеному Законом порядку прямо передбачено ч. 2 ст. 62 Закону та ч. 6 ст. 24 Господарського кодексу України, як і призначення окремої особи, відповідальної за її виконання.

Правовою підставою проведення перевірки стану організації роботи із запобігання та виявлення корупції на підприємствах, установах, організаціях, що перебувають у комунальній власності органів місцевого самоврядування та знаходяться у сфері їх управління, є:

ст. 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідно до якої відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування;

пп. 1, 6 ст. 13¹ Закону, яким одним із основних завдань Уповноважених визначено розроблення, організацію та контроль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог цього Закону, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях;

п. 6 розділу II Типового положення, відповідно до якого на уповноваженого покладено здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління відповідного органу.

Проведення перевірки може також здійснюватися на підставі локального акта (порядку, інструкції), що розробляється Уповноваженим відповідного органу місцевого самоврядування.

З метою уникнення дублювання перевірочних функцій з боку уповноважених обласних, районних рад та обласних, районних державних адміністрацій у разі делегування відповідно до п. 27 ч. 1 ст. 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцевим державним адміністраціям окремих повноважень районних, обласних рад

щодо управління комунальними підприємствами, установами, організаціями, перевірку організації роботи з питань запобігання корупції в таких юридичних особах здійснює Уповноважений органу, якому делеговано повноваження, тобто місцевої державної адміністрації.

Метою виконання Уповноваженим контрольної функції є запровадження єдиних стандартів організації роботи з питань запобігання та виявлення корупції в межах всієї організаційної структури органу місцевого самоврядування та здійснення дієвого контролю за діяльністю Уповноважених в підконтрольних юридичних особах шляхом:

прийняття локальних актів, які визначають зміст та порядок здійснення контрольних заходів з питань дотримання антикорупційного законодавства в підпорядкованих юридичних особах;

проведення контрольних заходів та виявлення проблемних питань виконання антикорупційного законодавства у діяльності підконтрольних суб'єктів;

розробки та впровадження комплексних заходів щодо усунення виявлених невідповідностей та забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності;

забезпечення інформування керівника органу та спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (за наявності підстав) про виявлені порушення антикорупційного законодавства;

виявлення кращих практик запобігання корупції та їх поширення на відповідній територіальній одиниці .

Види контрольних (перевірочних) заходів

Питання проведення перевірки стану організації роботи із запобігання та виявлення корупції Уповноваженим може охоплювати:

перевірку як окремий захід;

контрольні завдання.

Найбільш результативним є комплексне поєднання зазначених заходів.

Механізм проведення перевірки

1. Види перевірок

Перевірка за типом планування може бути плановою, позаплановою та контрольною, та за обсягом перевірки юридичної особи – цільовою та комплексною.

Планова перевірка проводиться відповідно до річного плану перевірок, який затверджується відповідним розпорядчим актом. Планування перевірок рекомендується здійснювати наприкінці року на підставі пропозицій структурних підрозділів, які залучено до їх проведення, та з урахуванням проблемних питань в організації діяльності з питань запобігання корупції у підвідомчих суб'єктах.

Позапланова перевірка може проводитися за рішенням голови органу місцевого самоврядування за наявності інформації про можливі порушення вимог антикорупційного законодавства від правоохоронних, контролюючих органів, громадськості, ЗМІ.

Контрольна перевірка може проводитися для здійснення контролю за станом усунення недоліків, виявлених під час планової або позапланової перевірки у терміни, визначені відповідним актом перевірки.

Перевірка юридичної особи за обсягом може бути:

цільовою, тобто охоплювати виключно питання організації роботи із запобігання та виявлення корупції та проводитися безпосередньою Уповноваженим органу;

комплексною, тобто охоплювати й інші питання організації роботи юридичної особи (юридичну роботу, роботу з персоналом, діловодство, фінансово-господарські питання) та проводитися із залученням інших структурних підрозділів органу (юридичної служби, служби управління персоналом, служби з діловодства, аудиторської служби тощо).

Комплексний вид перевірки надає можливість більш повно та всебічно дослідити питання дотримання юридичними особами вимог законодавства, яке регулює їхню діяльність. У разі запровадження системи комплексних перевірок спільними ресурсами декількох структурних підрозділів у локальному акті визначається координатор, яким може бути Уповноважений.

2. Питання, які підлягають перевірці при здійсненні планової цільової/комплексної перевірки

Перевірці підлягають питання дотримання об'єктом перевірки вимог Закону щодо організації роботи з питань запобігання та виявлення корупції.

До таких питань, в залежності від статусу юридичної особи та обсягу вимог, обмежень та заборон, які до них застосовуються Законом, можуть належати питання, пов'язані з:

запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням (ст. ст. 22 – 27);

запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 28 – 36);

фінансовий контроль (ст.ст. 45, 52¹);

встановлення своєчасності подання декларацій (ст. 51²);

впровадження механізмів заохочення та формування культури повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону (ст. 53¹);

організацію роботи внутрішніх та регулярних каналів повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону (ст.ст. 53, 53¹, 53⁹ в редакції Закону, яка діяла до 26.06.2021 відповідно до п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 1502-IX);

визначення внутрішніх процедур і механізмів прийняття та розгляду повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, перевірки та належного реагування на такі повідомлення (ст. 53¹);

отримання та розгляд повідомлень про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення (ст.ст. 53 – 53², 53⁹ в редакції Закону, яка діяла до 26.06.2021 відповідно до п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 1502-IX);

співпрацю з викривачами, забезпечення дотримання їх прав та гарантій захисту, передбачених Законом (ст.ст. 53³ – 53⁹);

надання працівникам відповідного територіального органу чи юридичної особи або особам, які проходять у них службу чи навчання, чи виконують певну роботу, методичної допомоги та консультацій з питань щодо здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону, захисту викривачів (ст. 53⁹);

своєчасне надання Національному агентству відомостей про притягнення осіб до дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень для внесення до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (ст. 59);

забезпечення прозорості та доступу до інформації (ст. 60);

забезпечення притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень (ст. 65¹);

своєчасне виявлення та скасування актів та правочинів, які видані, прийняті та укладені з порушенням вимог Закону (ст. 67).

5.3. Повноваження Уповноваженого під час перевірки

Для забезпечення проведення перевірки розділом III Типового положення Уповноваженому надані такі права:

мати доступ до документів та інформації, розпорядником яких є відповідне підприємство / установа / організація, з урахуванням обмежень, встановлених законом;
виребувати від структурних підрозділів органу документи, у тому числі ті, що містять інформацію з обмеженим доступом (крім державної таємниці);
надавати на розгляд керівника організації пропозиції щодо удосконалення роботи уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи).

5.4. Етапи проведення перевірки

Проведення перевірки стану організації роботи із запобігання та виявлення корупції в юридичних особах, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад та належать до сфери їх управління, передбачає певні етапи:

1. Розроблення, узгодження із відповідними структурними підрозділами відповідної ради (за умови їх залучення) та погодження з керівником органу місцевого самоврядування плану та строків проведення перевірки, складу комісії.

2. Інформування підконтрольного суб'єкта про план перевірки та строки її проведення.

3. Здійснення перевірки, що може включати:

виребування та аналіз документів та інформації відповідно до плану контрольного заходу (структури, штату, положень та посадових інструкцій уповноважених юридичних осіб) – на предмет їх відповідності Типовому положенню, інших документів, що стосуються їх діяльності;

опитування осіб, відповідальних за певні напрямки роботи, у разі виявлення порушень антикорупційного законодавства, та долучення до пояснень копії документів, які це підтверджують;

узагальнення отриманої інформації та оцінка стану дотримання антикорупційного законодавства у діяльності підконтрольного суб'єкта відповідно до чинного законодавства та локальних актів, якими регламентується його діяльність з питань запобігання та виявлення корупції.

4. Підготовка акту (висновку) про результати перевірки та рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків з пропозиціями щодо шляхів, строків їх виконання та відповідальних осіб.

5. Інформування підконтрольного суб'єкта про результати перевірки, надання пропозицій щодо усунення виявлених недоліків та притягнення винних осіб до відповідальності.

6. Інформування керівника органу місцевого самоврядування про результати перевірки, запропоновані заходи щодо усунення виявлених порушень та надання пропозицій щодо застосування заходів дисциплінарного впливу;

7. Контроль за виконанням заходів щодо усунення виявлених порушень та інформування про остаточні результати контрольного заходу шляхом підготовки розпорядчого акта про відповідне інформування.

5.5. Правовими наслідками виявлення порушень в ході перевірки можуть бути ініціювання службових розслідувань, звернення до правоохоронних органів (у разі виявлення ознак кримінальних або адміністративних правопорушень).

З метою вдосконалення роботи з контролю за організацією діяльності з питань запобігання та виявлення корупції на підконтрольних юридичних особах рекомендуємо Уповноваженому здійснювати оцінку ефективності запровадженої системи контролю та її вплив на стан виконання Закону, локальних актів та антикорупційних політик.